

Pengaruh Faktor Terpilih terhadap Aspirasi Kerjaya Keusahawanan dalam Kalangan Pelajar Kolej Komuniti

The Influence of Selected Factors toward Entrepreneurial Career Aspirations among Students of Community Colleges

TE TIE SENG, ARNIDA ABDULLAH & ABDULLAH MAT RASHID

ABSTRAK

Sejak belakangan ini, kerajaan Malaysia telah melaksanakan pelbagai usaha untuk menggalakkan penglibatan pelajar dalam kerjaya keusahawanan. Namun, Laporan Pengesanan Graduan daripada Kementerian Pendidikan Malaysia menunjukkan kebanyakan graduan Malaysia lebih cenderung untuk mencari pekerjaan daripada melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan. Oleh itu, kajian ini bertujuan mengenalpasti pengaruh faktor terpilih terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar kolej komuniti. Faktor terpilih dalam kajian ini merangkumi sikap terhadap keusahawanan, norma subjektif, efikasi keusahawanan sendiri, dan pendedahan terhadap keusahawanan. Kaedah persampelan rawak kluster telah digunakan untuk memilih seramai 265 pelajar kolej komuniti dari Kedah, Pahang, dan Perak. Soal-selidik yang digunakan dalam kajian ini diadaptasi daripada kajian-kajian lepas dan telah melalui proses kesahan kandungan. Item-item dalam soal-selidik kajian ini mempunyai nilai kebolehpercayaan Cronbach α antara 0.75 hingga 0.91. Berdasarkan analisis regresi pelbagai, kombinasi keempat-empat faktor terpilih tersebut menyumbang sebanyak 39% kepada aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar kolej komuniti. Ini menunjukkan keempat-empat pembolehubah bebas tersebut mempunyai impak yang sederhana ke atas aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar dan terdapat lebih kurang 60% disumbangkan oleh pembolehubah-pembolehubah yang lain. Adalah disarankan kajian masa hadapan dijalankan untuk mengkaji pengaruh pembolehubah-pembolehubah yang lain terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar kolej komuniti. Kajian ini juga melaporkan bahawa sikap terhadap keusahawanan mempunyai pengaruh signifikan terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan, manakala norma subjektif, efikasi keusahawanan sendiri, dan pendedahan terhadap keusahawanan didapati tidak mempunyai pengaruh yang signifikan terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan. Ini menunjukkan jika pelajar mempunyai persepsi positif terhadap faedah dan hasil kerjaya keusahawanan, mereka berkemungkinan besar memilih kerjaya keusahawanan. Kajian ini mencadangkan bahawa dalam usaha melahirkan pelajar yang beraspirasi kerjaya keusahawanan, tumpuan lebih banyak adalah perlu ke arah membangunkan sikap positif terhadap kerjaya keusahawanan dalam kalangan mereka.

Kata kunci: Aspirasi kerjaya keusahawanan; Teori Kerjaya Kognitif Sosial; Teori Tingkah-laku Terancang; kolej komuniti; pendidikan teknik dan vokasional

ABSTRACT

Nowadays, the Malaysian government has implemented various measures towards encouraging student's participation in entrepreneurship career. The Graduate's Tracer Study Report by the Ministry of Education, however, indicates that most of the Malaysian graduates prefer to be job seekers than become an entrepreneur. The purpose of this study, therefore, was to identify the influence of the selected factors toward entrepreneurial career aspirations among the students of community colleges. The selected factors in this study are attitude towards entrepreneurship, subjective norm, entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial exposure. Cluster random sampling method was used to select 265 community college students from Kedah, Pahang and Perak. The instrument used was modified based on several sources of past studies and had gone through a content validity process. The instrument has a reliability value with a Cronbach α value between 0.75 to

0.91. Based on the multiple regression analysis, the combination of the four selected factors contributed 39% to the entrepreneurial career aspirations among the students of community colleges. This shows that the all four independent variables has a moderate impact on student entrepreneurship career aspirations and about 60% are contributed by other variables. It is recommended that future studies to be conducted looking into the influence of other variables towards entrepreneurial career aspirations among the students of community colleges. This study also reported that attitude toward entrepreneurship has a significant influence on entrepreneurial career aspirations, whereas subjective norm, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial exposure were found to have no significant influence on entrepreneurial career aspirations. This indicates that if the students have a positive perception toward the benefits and outcomes of entrepreneurial career, they are more likely to choose an entrepreneurial career. This study suggests that in order to produce students with entrepreneurial career aspirations, more focus is needed on developing positive attitudes towards entrepreneurial career among students.

Keywords: Entrepreneurial career aspirations; Social Cognitive Career Theory; Theory of Planned Behaviour; community college; technical and vocational education

PENGENALAN

Bidang keusahawanan semakin penting kerana peranannya dalam merangsang pembangunan ekonomi dan mengurangkan pengangguran. Oleh hal yang demikian, pelbagai usaha telah diambil oleh Kerajaan Malaysia untuk membudayakan keusahawanan dalam kalangan pelajar di peringkat sekolah rendah, menengah dan berlanjutan ke pengajian tinggi. Di peringkat sekolah rendah dan sekolah menengah, murid-murid didedahkan dengan elemen keusahawanan dalam semua mata pelajaran menerusi Elemen Merentas Kurikulum (EMK). Di peringkat pendidikan tinggi pula, pelajar-pelajar di institusi pendidikan awam mahupun swasta diberikan kursus asas keusahawanan. Komitmen kerajaan dalam membangunkan pendidikan keusahawanan juga dapat dilihat menerusi pelancaran beberapa polisi seperti Dasar Pembangunan Keusahawanan Institusi Pengajian Tinggi, Pelan Strategik Keusahawanan Institusi Pengajian Tinggi, dan Pelan Tindakan Keusahawanan Institusi Pengajian Tinggi.

Selain itu, aspek pembangunan keusahawanan juga diberikan tumpuan dalam Pendidikan Teknik dan Vokasional (PTV). Kementerian Pendidikan Malaysia telah menggariskan kompetensi keusahawanan sebagai salah satu elemen penting dalam Pelan Transformasi Pendidikan Vokasional. Pendidikan keusahawanan ditawarkan kepada pelajar-pelajar di kebanyakan institusi yang menawarkan program pendidikan teknik dan vokasional di Malaysia kerana bidang PTV dan bidang keusahawanan adalah saling melengkapi (Badawi 2013). Banyak institusi PTV memberikan pendedahan, latihan awal dan bimbingan dalam

aspek keusahawanan kepada pelajar bagi mengembangkan kompetensi keusahawanan dalam diri mereka.

Walaupun pelbagai bentuk usaha terhadap pembangunan keusahawanan telah dilakukan oleh kerajaan, namun matlamat melahirkan lebih ramai usahawan muda masih belum dapat dicapai. Tidak ramai warga muda yang berminat untuk menceburi bidang perniagaan (Amran et al. 2014). Umumnya kerjaya keusahawanan tidak dipandang sebagai kerjaya pilihan utama di Malaysia. Laporan Pemantauan Keusahawanan Global (*Global Entrepreneurship Monitor Global Report*) 2016/2017 menunjukkan hanya 44.1% rakyat Malaysia menganggap kerjaya keusahawanan sebagai pilihan kerjaya utama. Ini disokong oleh Norasmah dan Salmah (2011) yang mendapati kerjaya keusahawanan dianggap sebagai kerjaya pilihan kedua atau ketiga oleh kebanyakan graduan Malaysia. Laporan Pengesanan Graduan daripada Kementerian Pendidikan Malaysia mendedahkan bahawa lebih daripada 90% graduan memilih untuk bekerja di agensi kerajaan, syarikat multinasional, syarikat tempatan, atau badan bukan kerajaan. Berdasarkan laporan tersebut, kebanyakan graduan Malaysia kelihatan lebih cenderung untuk menjadi seorang yang mencari pekerjaan daripada menjadi individu yang mencipta pekerjaan menerusi penglibatan dalam bidang keusahawanan.

Terdapat pelbagai kajian berkenaan tekad atau aspirasi keusahawanan di Malaysia. Namun begitu, kajian yang memfokuskan kepada institusi yang menghasilkan ramai graduan yang bekerja sendiri masih lagi kurang dijalankan. Kajian ke atas institusi berkenaan penting bagi membolehkan institusi-institusi pendidikan lain dan pihak-pihak

yang berkepentingan mengetahui dengan lebih lanjut atribut yang dimiliki oleh populasi berkenaan dan seterusnya mengambil langkah mencetuskan aspirasi pelajar ke arah bidang keusahawanan. Menurut data daripada Jabatan Pendidikan Kolej Komuniti (2017), graduan kolej komuniti dari negeri Kedah, Pahang dan Perak mencatatkan peratusan bekerja sendiri yang paling tinggi. Oleh yang demikian, kajian yang melibatkan pelajar-pelajar kolej komuniti dari Kedah, Pahang, dan Perak dijalankan bagi mengenalpasti faktor-faktor yang mempengaruhi pembentukan aspirasi kerjaya keusahawanan mereka.

SOROTAN LITERATUR

ASPIRASI KERJAYA KEUSAHAWANAN

Kerjaya keusahawanan sering dikaitkan dengan pulangan-pulangan yang menarik. Ramai orang tertarik dengan bidang keusahawanan atas keupayaan kerjaya ini menghasilkan pelbagai faedah seperti kekayaan, kebebasan, dan kepuasan yang tinggi (Alstete 2002; Norfadhilah & Halimah 2010). Walaupun kerjaya keusahawanan dapat menawarkan pelbagai faedah, namun proses untuk menceburi bidang ini adalah kompleks dan memerlukan usaha yang padu. Justeru itu, pembentukan aspirasi atau tekad adalah penting bagi membantu menumpukan usaha seseorang dalam memulakan sesuatu perniagaan (Krueger 1993).

Tekad keusahawanan sering dikatakan sebagai peramal terbaik untuk tingkah-laku keusahawanan seseorang pada masa akan datang (Krueger et al. 2000). Dalam kajian yang membicarakan tentang konsep tekad keusahawanan, pelbagai istilah sering digunakan seperti aspirasi, kecenderungan, niat, hasrat, dan keinginan. Namun, Hisyamuddin (2007) berpendapat bahawa perkataan “tekad” menunjukkan kontinum yang tertinggi dan lebih sesuai digunakan untuk mereka yang sudah bersedia memberikan komitmen penuh dalam bidang keusahawanan. Dalam kajian ini, istilah “aspirasi” digunakan kerana responden kajian ini merupakan pelajar kolej komuniti yang mengkhusus dalam pelbagai program yang berkaitan dengan PTV. Responden kajian ini bukan pelajar sepenuh masa program keusahawanan tetapi mereka diberikan pendedahan pendidikan keusahawanan di semester akhir sebelum memulakan latihan industri.

Kajian-kajian lepas menunjukkan bahawa sekiranya pelajar PTV diberikan pendidikan

keusahawanan, mereka juga akan melahirkan minat dan kecenderungan ke atas bidang keusahawanan. Integrasi antara kemahiran teknik dan vokasional serta kemahiran keusahawanan sesungguhnya merupakan satu kelebihan untuk graduan bidang PTV. Hal ini kerana graduan PTV boleh menggunakan pengetahuan keusahawanan untuk memasarkan produk atau servis yang boleh dihasilkan dengan kemahiran sendiri.

Kajian daripada Wan Nur Azlina (2014) ke atas pelajar PTV dari kolej komuniti dan Institut Kemahiran Belia Negara mendapati pelajar-pelajar berkenaan mempunyai tekad keusahawanan yang tinggi walaupun mereka merupakan pelajar yang mengkhusus dalam program teknologi elektrik. Di Ethiopia, kajian daripada Buli dan Yesuf (2015) ke atas pelajar PTV juga mendapati pelajar-pelajarnya mempunyai tekad keusahawanan yang tinggi. Kajian oleh Asghar et al. (2016) di sebuah institusi PTV di Punjab turut melaporkan bahawa pelajar berkenaan mempunyai tekad keusahawanan yang tinggi. Dalam kajian tersebut, pelajar yang mengikuti program pendidikan keusahawanan mempunyai tekad keusahawanan yang lebih tinggi berbanding dengan pelajar bukan program pendidikan keusahawanan.

Menerusi dapatan kajian-kajian lepas di atas, jelas menunjukkan bahawa aspirasi atau tekad keusahawanan bukan konsep eksklusif untuk pelajar jurusan perniagaan atau keusahawanan. Pelajar PTV turut mempunyai potensi tinggi menceburi bidang keusahawanan sekiranya diberikan peluang dan bimbingan yang sewajarnya. Usaha berterusan juga perlu diambil agar aspirasi yang ditunjukkan oleh pelajar boleh direalisasikan sebagai tingkah laku keusahawanan sebenar pada masa akan datang.

SIKAP TERHADAP KEUSAHAWANAN

Dalam Teori Tingkah Laku Terancang (Ajzen 1991), sikap terhadap tingkah laku didefinisikan sebagai penilaian suka atau tidak suka ke atas sesuatu pekerjaan yang akan dilakukan. Krueger et al. (2000) menyatakan bahawa sikap adalah bergantung pada tanggapan terhadap hasil jangkaan yang boleh diperolehi daripada sesuatu tindakan tersebut. Menurut Douglas & Shepherd (2002), seseorang akan memilih kerjaya keusahawanan jika seseorang itu beranggapan kerjaya keusahawanan memberikan lebih banyak faedah berbanding dengan pilihan kerjaya yang lain. Dengan kata lain, sekiranya seseorang mempunyai persepsi

yang positif terhadap kerjaya keusahawanan, maka individu tersebut mempunyai kecenderungan untuk menceburi bidang keusahawanan.

Kajian-kajian lepas telah membuktikan sikap terhadap keusahawanan mempunyai pengaruh yang signifikan terhadap tekad keusahawanan. Kajian oleh Krueger et al. (2000) yang bersampelkan pelajar jurusan perniagaan membuktikan impak signifikan sikap keusahawanan ke atas tekad keusahawanan. Yousaf et al. (2015) juga melaporkan tekad keusahawanan dipengaruhi oleh sikap dalam kajian yang melibatkan pelajar perniagaan di sebuah universiti di Pakistan. Lee-Ross (2017) yang juga menggunakan sampel pelajar perniagaan iaitu pelajar MBA dari Australia turut membuktikan peranan signifikan sikap terhadap keusahawanan.

Dapatan yang serupa juga dibuktikan menerusi kajian yang melibatkan pelajar jurusan lain. Kajian oleh Wan Nur Azlina (2014) ke atas pelajar PTV di Malaysia mendapati tekad keusahawanan dipengaruhi oleh sikap terhadap keusahawanan. Hubungan yang signifikan antara sikap dan tekad keusahawanan juga disahkan dalam kajian oleh Asghar et al. (2016) yang terdiri daripada pelajar PTV di Punjab. Selain itu, kajian oleh Norfadhilah & Halimah (2010) serta Ravi & Nor Aishah (2016) yang bersampelkan pelajar pelbagai jurusan di insituti pengajian tinggi awam di Malaysia turut menjumpai hubungan yang signifikan antara sikap dengan tekad keusahawanan.

Berdasarkan dapatan kajian-kajian lepas, boleh disimpulkan bahawa sikap terhadap keusahawanan mempunyai impak yang signifikan terhadap aspirasi keusahawanan dalam kalangan sampel dari pelbagai jurusan. Dengan kata lain, persepsi positif terhadap nilai dan kelebihan kerjaya keusahawanan boleh menjadi dorongan yang kuat kepada seseorang untuk menjadi usahawan.

NORMA SUBJEKTIF

Norma subjektif didefinisikan sebagai persepsi terhadap tanggapan orang lain tentang pekerjaan yang akan seseorang lakukan (Ajzen 1991). Konsep norma subjektif menekankan tanggapan sokongan yang diberikan oleh individu yang mempunyai pengaruh kepada responden, termasuk ibu bapa, rakan-rakan, suri teladan, dan mentor. Selain individu-individu yang mempunyai pengaruh signifikan, sokongan budaya sesuatu tempat juga dikatakan mempunyai pengaruh ke atas aktiviti keusahawanan (Baughn et al. 2006). Justeru, kajian ini mengambil kira sokongan individu yang

signifikan dan budaya sekeliling dalam pengukuran norma subjektif.

Dalam mengenalpasti impak norma subjektif, kajian-kajian lepas melaporkan keputusan yang berbeza. Kajian yang dijalankan ke atas murid-murid sekolah menengah di Malaysia mendapati norma subjektif mempunyai pengaruh ke atas tekad keusahawanan (Zaidatol & Hisyamuddin, 2009; Wan Mohd Zaifurin & Ibrahim, 2019). Kajian yang dikendalikan oleh Marire dan Dhurup (2018) juga melaporkan bahawa norma subjektif mempunyai pengaruh ke atas tekad keusahawanan bagi responden di Afrika Selatan dan Zimbabwe. Di Indonesia pula, kajian oleh Astuti & Martdianty (2012) mendapati norma subjektif merupakan faktor peramal paling dominan dalam kalangan pelajar universiti Indonesia. Dapatan kajian-kajian tersebut menunjukkan sekiranya seseorang mempunyai persepsi bahawa orang di sekitarnya memberi sokongan ke atas kerjaya keusahawanan, maka mereka akan cenderung berkecimpung dalam kerjaya tersebut.

Sebaliknya, kajian daripada Wan Nur Azlina (2014) ke atas pelajar PTV di Malaysia mendapati norma sosial tidak mempunyai pengaruh signifikan terhadap tekad keusahawanan pelajar. Dapatan tersebut adalah selari dengan kajian Krueger et al. (2000) dan Lee-Ross (2017) yang mendapati norma subjektif tiada pengaruh yang signifikan ke atas tekad keusahawanan. Menurut Krueger et al. (2000), norma subjektif kurang memberikan impak ke atas mereka yang mempunyai lokus kawalan dalaman yang tinggi. Kajian yang dijalankan oleh Linan & Chen (2009) ke atas pelajar di Sepanyol dan Taiwan mendapati norma subjektif mempunyai impak secara tidak langsung dengan tekad keusahawanan. Impak tidak langsung oleh norma subjektif turut ditemui oleh Sanchez et al. (2018) menerusi kajian yang melibatkan pelajar dari Sepanyol, Mexico dan Portugal. Namun, kekuatan pengaruh norma subjektif adalah berbeza mengikut budaya sesebuah negara.

Berdasarkan dapatan kajian-kajian lepas, norma subjektif secara relatifnya menghasilkan impak yang lebih rendah berbanding dengan sikap dan efikasi keusahawanan sendiri. Walau bagaimanapun, kekuatan impaknya adalah bergantung pada ciri-ciri responden dan budaya sesuatu tempat.

EFIKASI KEUSAHAWANAN KENDIRI

Efikasi keusahawanan sendiri, yang juga dikenali sebagai tingkah-laku kawalan tertanggap merupakan

salah satu komponen penting dalam Teori Tingkah Laku Terancang. De Noble et al. (1999) mentakrifkan efikasi keusahawanan sendiri sebagai tanggapan seseorang terhadap kebolehannya untuk melaksanakan pelbagai kemahiran yang diperlukan untuk memulakan sesuatu perniagaan. Dalam mengukur efikasi keusahawanan sendiri, Chen et al. (1998) membangunkan skala yang meliputi kemahiran pemasaran, inovasi, pengambilan risiko, pengurusan, dan kawalan kewangan. De Nobel et al. (1999) pula membangunkan skala yang meliputi enam dimensi iaitu pengurusan risiko, inovasi dan pembangunan produk, interpersonal dan jaringan pengurusan, pengenalan terhadap peluang, pencarian dan pengurusan sumber kritikal, dan pembangunan persekitaran kerja secara inovatif. Bagi kajian yang dijalankan oleh Zaidatol (2009), konstruk efikasi keusahawanan sendiri meliputi kemahiran pemasaran, kewangan, dan pengurusan.

Kajian-kajian lepas menunjukkan bahawa efikasi keusahawanan sendiri merupakan satu faktor penting yang mempengaruhi kecenderungan seseorang untuk menceburi bidang keusahawanan. Kajian oleh Wan Nur Azlina (2014) mendapati efikasi keusahawanan sendiri merupakan faktor paling dominan yang menyumbang kepada pembentukan tekad keusahawanan pelajar. Kajian daripada Rosna & Norasmah (2018) juga mendapati efikasi keusahawanan boleh mempengaruhi kecenderungan keusahawanan pelajar pra-universiti di Malaysia. Di Australia, analisis kajian oleh Lee-Ross (2017) mengesahkan terdapat hubungan signifikan antara tingkah laku kawalan tertanggung dengan tekad keusahawanan. Kajian oleh Marire & Dhurup (2018) yang melibatkan responden di Afrika Selatan dan Zimbabwe turut melaporkan dapatan yang serupa. Dapatan kajian-kajian lepas ini menunjukkan bahawa keyakinan seseorang terhadap keupayaan pelaksanaan tugas keusahawanan akan mempengaruhi niat seseorang untuk menceburi kerjaya keusahawanan. Bagi individu yang tidak yakin dengan kompetensi keusahawanannya, hasrat untuk memulakan perniagaan adalah diragui kerana usaha membentuk dan menjalankan perniagaan memerlukan pelbagai kemahiran (Zaidatol 2009).

Bertentangan dengan kajian lepas yang lain, Yousaf et al. (2015) mendapati kemahiran keusahawanan tidak mempunyai pengaruh signifikan terhadap tekad keusahawanan. Yousaf et al (2015) berpendapat bahawa efikasi keusahawanan tidak menjadi rintangan terhadap pembentukan tekad keusahawanan seseorang kerana pemerolehan kemahiran keusahawanan merupakan satu proses

yang berpanjangan dan boleh dipelajari dari semasa ke semasa, khasnya apabila seseorang berhadapan dengan situasi perniagaan yang sebenar.

PENDEDAHAN TERHADAP KEUSAHAWANAN

Menurut Krueger (1993), pendedahan terhadap keusahawanan didefinisikan sebagai kuantiti dan kualiti pengalaman dalam bidang perniagaan yang dimiliki oleh seseorang. Kuantiti pendedahan merujuk kepada sumber pengalaman yang diperolehi seperti melalui perniagaan keluarga, pengalaman bekerja sendiri, dan pengalaman mengusahakan perniagaan sendiri. Kualiti pendedahan pula merujuk kepada pengalaman yang positif atau negatif yang dilalui menerusi sumber-sumber pengalaman.

Kajian tentang pengaruh pendedahan keusahawanan menjana hasil kajian yang berbeza. Kajian oleh Wan Mohd Zaifurin et al. (2018) ke atas pelajar sekolah menengah yang mendapat pendedahan keusahawanan menerusi Program Tunas Niaga mendapati pelajar-pelajar berkenaan mempunyai kecenderungan yang tinggi terhadap kerjaya keusahawanan. Ali (2014) yang menjalankan kajiannya terhadap pelajar siswazah Nigeria di Universiti Utara Malaysia juga mendapati pendedahan terhadap keusahawanan mempunyai pengaruh signifikan ke atas tekad untuk bekerja sendiri. Selari dengan kajian daripada Ali (2014), Khuong & An (2016) mereka mendapati pengalaman keusahawanan merupakan faktor dominan yang mempengaruhi tekad keusahawanan pelajar di Vietnam National University. Bercanggah dengan dapatan kajian yang lain, kajian yang dikendalikan oleh Zhang et al. (2014) mendapati pendedahan awal keusahawanan mempunyai pengaruh yang negatif ke atas tekad keusahawanan dalam kalangan pelajar universiti di China. Zhang et al. (2014) beranggapan bahawa pengalaman negatif yang dilalui oleh pelajar menyumbang kepada pengaruh yang negatif tersebut. Pengalaman negatif yang dilalui seperti situasi seperti mufliis, stress, waktu kerja yang lama berkemungkinan menjadi penghalang kepada seseorang untuk merealisasikan aspirasi keusahawanan.

Berdasarkan keputusan kajian-kajian lepas, boleh disimpulkan bahawa impak pendedahan keusahawanan ke atas aspirasi keusahawanan seseorang dipengaruhi oleh faktor kuantiti dan kualiti. Pendedahan yang menyenangkan boleh mendorong seseorang untuk menceburi bidang keusahawanan. Sebaliknya, pengalaman yang pahit

berkemungkinan besar mematahkan niat seseorang untuk berkecimpung dalam kerjaya keusahawanan.

TEORI/MODEL BERKAITAN TEKAD KEUSAHAWANAN

Dalam konteks meramal tingkah-laku keusahawanan, Teori Tingkah-laku Terancang (*Theory of Planned Behaviour*, TPB) oleh Ajzen (1991) merupakan satu teori yang sering menjadi rujukan. Teori ini adalah berasaskan andaian bahawa tingkah laku manusia adalah tingkah laku yang terancang dan didahului dengan pembentukan tekad. Dengan kata lain, konsep tekad boleh digunakan untuk meramal tingkah laku sebenar seseorang. TPB menyatakan bahawa faktor sikap, norma subjektif, dan kebolehlaksanaan tertanggap merupakan pembolehubah yang mempengaruhi pembentukan tekad seseorang. Sikap merujuk kepada penilaian suka atau tidak suka terhadap sesuatu pekerjaan yang ingin dilaksanakan. Norma subjektif pula didefinisikan sebagai tanggapan individu terhadap pandangan orang lain terhadap pekerjaan yang dilakukan. Faktor kebolehlaksanaan tertanggap, atau dikenali sebagai efikasi sendiri pula merujuk kepada persepsi tentang keupayaan untuk melakukan sesuatu pekerjaan yang dimaksudkan.

Selain TPB, Teori Kerjaya Kognitif Sosial (*Social Cognitive Career Theory*, SCCT) oleh Lent et al. (2002) juga lazim digunakan dalam konteks meramal tingkah laku keusahawanan. Selari dengan perkara yang diutarakan oleh TPB, SCCT juga menyatakan bahawa matlamat (*goal*) memandu tingkah-laku kerjaya seseorang. Matlamat merujuk kepada keazaman seseorang untuk melakukan sesuatu tingkah-laku, dan perkataan lain yang lazim digunakan untuk merujuk pada konsep matlamat merangkumi rancangan, niat, aspirasi, dan tekad.

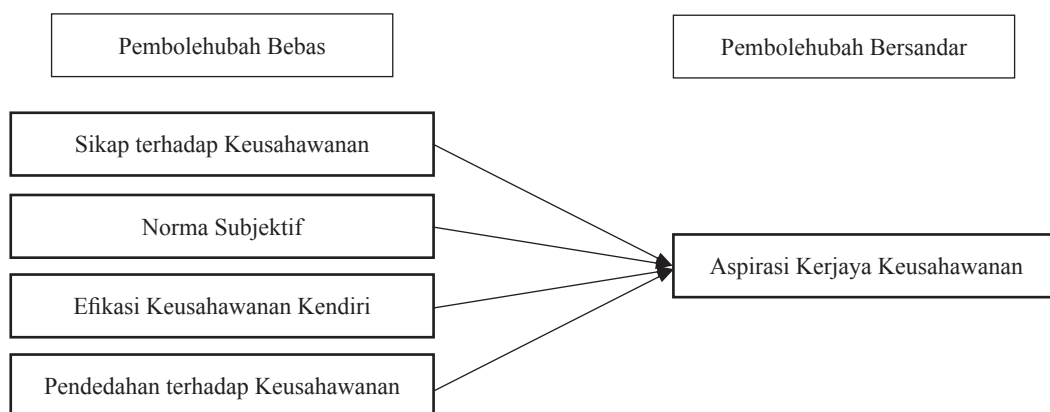
SCCT menegaskan terdapat dua pembolehubah yang mempengaruhi pembentukan matlamat, iaitu jangkaan hasil (*expected outcome*) dan efikasi sendiri (*self-efficacy*). Teori ini menyarankan bahawa apabila seseorang percaya sesuatu pekerjaan boleh mendatangkan hasil yang diinginkan serta percaya dengan keupayaan diri untuk melakukan pekerjaan tersebut, maka matlamat terhadap kerjaya berkenaan akan terbentuk.

SCCT menekankan bahawa tingkah-laku kerjaya seseorang adalah hasil interaksi antara faktor kognitif peribadi dengan faktor interpersonal. Dalam perkataan lain, faktor dalaman dan faktor luaran mempengaruhi tingkah-laku keusahawanan seseorang. Faktor dalaman merangkumi pemikiran atau persepsi seseorang terhadap sesuatu pekerjaan manakala faktor luaran meliputi perhubungan seseorang dengan persekitarannya.

Kedua-dua teori ini dijadikan sebagai rujukan dalam kajian ini kerana didapati relevan dalam konteks kajian tekad keusahawanan. Kajian-kajian lepas juga telah membuktikan bahawa kedua-dua teori ini signifikan dalam membuat ramalan tingkah-laku kerjaya.

KERANGKA KONSEPTUAL KAJIAN

Kerangka konseptual kajian ini dirangka berdasarkan Teori Tingkah-laku Terancang (TPB) dan Teori Kerjaya Kognitif Sosial (SCCT). Menurut kedua-dua teori ini, tingkah-laku kerjaya seseorang adalah terancang dan boleh diramal menerusi pembentukan aspirasi kerjaya. TPB menyatakan bahawa persepsi sendiri terhadap sesuatu kerjaya, pandangan orang di sekeliling terhadap sesuatu kerjaya, dan kebolehan melakukan sesuatu pekerjaan merupakan faktor yang boleh mempengaruhi pembentukan

RAJAH 1 Kerangka Konseptual Kajian

aspirasi kerjaya seseorang. SCCT menyatakan selain tanggapan terhadap jangkauan hasil sesuatu kerjaya dan kebolehan melakukan kerjaya tersebut, faktor interaksi dengan persekitaran turut mempengaruhi pembentukan aspirasi kerjaya seseorang. Menerusi rujukan kepada teori TPB dan SCCT serta sorotan kajian-kajian lepas, pengkaji telah menggunakan sikap terhadap keusahawanan, norma subjektif, efikasi keusahawanan sendiri, dan pendedahan terhadap keusahawanan sebagai pembolehubah bebas dalam kajian ini manakala aspirasi kerjaya keusahawanan ialah pembolehubah bersandar.

METODOLOGI

Kajian ini merupakan kajian regresi. Pengkaji menggunakan kaedah ini untuk mengenalpasti pengaruh pembolehubah bebas terhadap pembolehubah bersandar tanpa memanipulasi pembolehubah-pembolehubah tersebut. Ini sesuai dengan sifat kajian regresi yang menggambarkan situasi yang sedia wujud tanpa memanipulasi pembolehubah-pembolehubah tersebut (Ary et al. 2014).

Populasi kajian ini terdiri daripada 715 pelajar-pelajar tahun akhir kolej komuniti dari negeri Kedah, Pahang, dan Perak. Secara khususnya, mereka telah mengikuti kursus pendidikan keusahawanan tetapi masih belum menjalani latihan industri. Pelajar-pelajar ini dipilih kerana data daripada Jabatan Pendidikan Kolej Komuniti (2017) menunjukkan graduan dari tiga buah negeri tersebut mencatatkan peratusan berkerja sendiri yang paling tinggi dalam tahun-tahun belakangan ini. Kolej komuniti di negeri Kedah mencatatkan peratusan graduan bekerja sendiri sebanyak 11.7% pada tahun 2014, 11.9% pada tahun 2015 dan 13.5% pada tahun 2016. Di negeri Pahang, peratusan graduan kolej komuniti yang bekerja sendiri adalah 18.1% pada tahun 2014, 12.2% pada tahun 2015, dan 10.7% pada tahun 2016. Di negeri Perak pula, graduan yang bekerja sendiri adalah sebanyak 9% pada tahun 2014, 12% pada tahun 2015, dan 14.3% pada tahun 2016.

Pengkaji menggunakan kaedah persampelan rawak kluster dalam memilih sampel kajian. Kaedah ini diamalkan kerana bersesuaian dengan sifat kajian ini yang melibatkan bilangan kluster yang banyak dan kedudukan kluster yang jauh antara satu sama lain. Pengkaji membahagikan sampel mengikut kluster kolej komuniti. Daripada 33 buah kluster, 8 buah kluster telah terpilih untuk sebagai sampel kajian ini. Berdasarkan kaedah pengiraan sampel

kajian Cochran, 250 orang sampel diperlukan untuk kajian ini.

Pengkaji menggunakan soal-selidik sebagai instrumen kajian untuk mengumpul data daripada para responden. Soal-selidik yang digunakan diadaptasi daripada instrumen yang digunakan oleh beberapa pengkaji yang lepas iaitu Krueger (1993), Hisyamuddin (2007), Chai Foong Teng (2013), dan Mahfuzah (2015). Soal-selidik yang digunakan mengandungi enam bahagian. Item-item dalam soal selidik tersebut diukur berdasarkan skala likert 5. Skala "1" menunjukkan "sangat tidak setuju" manakala skala "5" menunjukkan "sangat setuju".

Kajian rintis juga telah dikendalikan oleh pengkaji pada bulan Disember, 2017. Konstruk dalam instrumen yang digunakan mempunyai tahap kebolehpercayaan yang tinggi iaitu berada dalam lingkungan $\alpha=0.751$ hingga $\alpha=0.910$.

Pengkaji menggunakan SPSS 23.0 untuk menganalisis data kajian. Tahap setiap pembolehubah kajian ditaksirkan dengan berpandukan skala pentaksiran min yang dibangunkan oleh Norasmah dan Salmah (2011) seperti di Jadual 1. Analisis regresi pelbagai telah digunakan oleh pengkaji untuk menentukan pengaruh faktor-faktor terpilih terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan.

JADUAL 1 Skala Pentaksiran Min

Min	Pentaksiran Min
1.00 – 2.00	Rendah
2.01 – 3.00	Sederhana Rendah
3.01 – 4.00	Sederhana Tinggi
4.01 – 5.00	Tinggi

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

PROFIL RESPONDEN KAJIAN

Berdasarkan analisis deskriptif, seramai 105 (39.6%) orang responden adalah dari Kedah, 84 (31.7%) orang dari Pahang, dan 76 (28.7%) orang dari Perak. Dari segi jantina, 153 orang (57.7%) responden adalah pelajar lelaki manakala 112 orang (42.3%) responden adalah pelajar perempuan. Dari segi pembahagian mengikut umur, 15 orang (5.7%) berumur 18 tahun, 85 orang (32.1%) berumur 19 tahun, 106 orang (40%) berumur 20 tahun, 47 orang (17.7%) berumur 21 tahun, manakala 12 orang (4.5%) berumur 22 dan ke atas. Jadual 2 menunjukkan profil responden mengikut negeri, jantina dan umur.

JADUAL 2 Profil Responden Kajian

	Bilangan	Peratus (%)
Negeri		
Kedah	105	39.6
Pahang	84	31.7
Perak	76	28.7
Umur		
18 dan ke bawah	15	5.7
19	85	32.1
20	106	40.0
21	47	17.7
22 dan ke atas	12	4.5
Jantina		
Lelaki	153	57.7
Perempuan	112	42.3
Jumlah	265	100

MIN DAN SISIHAN PIAWAI

Pengkaji menggunakan skala pentaksiran min oleh Norasmah dan Salmah (2011) dalam menentukan tahap setiap pembolehubah kajian. Berdasarkan Jadual 3, adalah didapati responden kajian mempunyai tahap yang tinggi dalam aspirasi kerjaya keusahawanan (min = 4.32; S.P. = 0.39), sikap terhadap keusahawanan (min = 4.33; S.P. = 0.43), norma subjektif (min = 4.10; S.P. = 0.46), dan efikasi keusahawanan sendiri (min = 4.05; S.P. = 0.45) manakala pendedahan terhadap keusahawanan adalah di tahap sederhana tinggi (min = 3.97; S.P. = 0.59).

JADUAL 3 Min dan Sisihan Piawai

Pembolehubah	Min	Sisihan Piawai
Aspirasi Kerjaya Keusahawanan	4.32	0.39
Sikap Terhadap Keusahawanan	4.33	0.43
Norma Subjektif	4.10	0.46
Efikasi Keusahawanan Kendiri	4.05	0.45
Pendedahan terhadap Keusahawanan	3.97	0.59

ANALISIS REGRESI PELBAGAI

Analisis regresi pelbagai merupakan kaedah yang lazim digunakan untuk mengenalpasti perkaitan antara pembolehubah (Ary et al. 2014). Berdasarkan

Jadual Ringkasan Model (Jadual 4), kombinasi keempat-empat pembolehubah tidak bersandar menyumbang 39% kepada varians aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar-pelajar kolej komuniti.

JADUAL 4 Ringkasan Model

Model	R	R ²	AR ²	Anggaran Ralat Piawai
1	.621 ^a	.386	.376	.31430

a. Peramal: (Konstant), Sikap, Norma Subjektif, Efikasi, Pendedahan

JADUAL 5 Analisis Regresi Pelbagai

	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Pemalar		6.193	.000
Sikap terhadap keusahawanan	.520	9.583	.000
Norma subjektif	.105	1.770	.078
Efikasi keusahawanan sendiri	.059	.965	.336
Pendedahan terhadap keusahawanan	.076	1.418	.157

Nota: R² = .390; F(4, 260) = 40.843

Berdasarkan analisis regresi pelbagai (Jadual 5), adalah didapati hanya sikap terhadap keusahawanan mempunyai pengaruh yang signifikan terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar kolej komuniti. Hasil kajian ini menunjukkan bahawa persepsi positif terhadap kerjaya keusahawanan merupakan faktor paling dominan yang menyumbang kepada lahirnya aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar. Menerusi nilai min yang tinggi untuk item-item sikap terhadap keusahawanan, adalah jelas menunjukkan pelajar-pelajar dalam kajian ini secara umumnya bersetuju bahawa kerjaya keusahawanan mendatangkan faedah-faedah seperti hasil pendapatan yang lumayan, peluang untuk pembangunan kerjaya, penggunaan teknologi baharu, kehidupan yang selesa, dan pembangunan potensi diri. Persepsi positif terhadap nilai dan faedah kerjaya keusahawanan telah mendorong pelajar-pelajar untuk memilih kerjaya keusahawanan. Dapatan ini adalah selari dengan pandangan Douglas dan Shepherd (2002) yang menyatakan bahawa seseorang akan memilih kerjaya keusahawanan sekiranya seseorang individu itu bertanggungjawab bahawa kerjaya keusahawanan mendatangkan faedah yang lebih tinggi berbanding dengan pilihan kerjaya yang lain. Dapatan kajian

ini juga selari dengan dapatan kajian-kajian lain yang membuktikan peranan signifikan sikap terhadap keusahawanan (Krueger et al., 2000; Wan Nur Azlina, 2014; Lee-Ross, 2017). Hasil-hasil kajian ini menyatakan kepentingan pihak pendidik keusahawanan meningkatkan kesedaran pelajar tentang nilai dan kelebihan kerjaya keusahawanan.

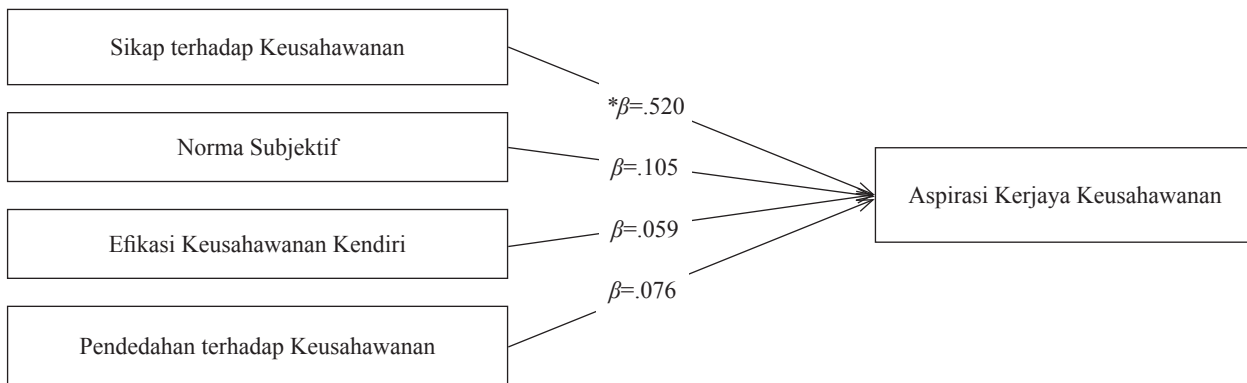
Norma subjektif didapati tidak mempunyai pengaruh yang signifikan terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan. Dapatan ini bererti pelajar-pelajar dalam kajian ini kurang dipengaruhi oleh persepsi terhadap sokongan daripada orang dan budaya sekitar mereka. Hal ini mungkin disebabkan oleh pelajar-pelajar dalam kajian ini mempunyai ciri-ciri lokus kawalan dalaman yang tinggi. Lazimnya individu yang mempunyai lokus kawalan dalaman yang tinggi cenderung mengikut penaaakuan sendiri dan kurang dipengaruhi oleh pandangan orang di sekeliling (Krueger et al. 2000; Linan et al. 2009). Hasil kajian ini didapati bercanggah dengan kajian lepas yang mendapati norma subjektif mempunyai pengaruh ke atas tekad keusahawanan (Zaidatol & Hisyamuddin 2009; Wan Mohd Zaifurin & Ibrahim, 2019). Perbezaan ini mungkin disebabkan oleh faktor umur responden. Dalam kajian Zaidatol dan Hisyamuddin (2009), responden kajian merupakan murid-murid sekolah menengah yang mungkin masih memerlukan pandangan dan nasihat daripada orang lain untuk membuat pilihan kerjaya pada masa hadapan. Responden kajian ini pula terdiri daripada pelajar-pelajar di peringkat insitituti pengajian tinggi yang dipercayai sudah mencapai kematangan untuk membuat penilaian dalam pemilihan kerjaya.

Efikasi keusahawanan sendiri juga didapati tidak mencapai pengaruh yang signifikan dengan aspirasi kerjaya keusahawanan. Dapatan ini adalah bercanggah dengan banyak kajian lepas yang mendapati efikasi keusahawanan sendiri merupakan salah satu faktor utama yang mempengaruhi kecenderungan seseorang dalam bidang keusahawanan. Hasil kajian ini bertentangan dengan dapatan kajian Wan Nur Azlina (2014) yang mendapati efikasi keusahawanan sendiri mempunyai pengaruh paling dominan terhadap tekad keusahawanan dalam kalangan pelajar PTV. Perbezaan sampel kajian mungkin merupakan faktor yang mengundang kepada percanggahan dapatan kedua-dua kajian ini. Dalam kajian Wan Nur Azlina (2014), sampel kajian merupakan pelajar tahun akhir yang sedang dalam latihan industri manakala sampel kajian ini merupakan pelajar yang belum menjalani latihan industri. Pelajar dalam kajian ini didapati belum mendapat

peluang secukupnya untuk mengasah kemahiran dalam bidang keusahawanan secara praktikal, justeru mengurangkan keyakinan mereka dalam melaksanakan tugas-tugas keusahawanan. Pengkaji berpendapat bahawa pelajar-pelajar akan menguasai kemahiran yang diperlukan menerusi pembelajaran dan pengalaman yang diperolehi dari semasa ke semasa. Seperti yang diutarakan oleh Yousaf et al. (2015), penguasaan kemahiran keusahawanan merupakan satu proses yang berperingkat dan boleh dipertingkat apabila pelajar berhadapan dengan situasi sebenar. Berdasarkan hasil kajian, efikasi keusahawanan sendiri tidak menjadi rintangan untuk zahirnya aspirasi kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar sekiranya pelajar mempunyai persepsi yang positif terhadap kerjaya keusahawanan.

Selain itu, pendedahan terhadap keusahawanan juga didapati tidak mempunyai pengaruh yang signifikan terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan. Dapatan ini bertentangan dengan kajian Khuong dan An (2016) yang melaporkan bahawa pendedahan terhadap keusahawanan mempengaruhi tekad keusahawanan secara signifikan. Perbezaan dapatan ini mungkin disebabkan oleh perbezaan dalam aspek pengukuran. Kajian Khuong dan An (2016) hanya mengambil kira aspek kuantiti dalam mengukur pendedahan keusahawanan pelajar manakala kajian ini mengambil kira aspek kuantiti dan kualiti dalam pengukuran konstruk ini. Dalam mengukur pendedahan terhadap keusahawanan, kualiti pendedahan yang diterima oleh pelajar turut mempengaruhi impak terhadap aspirasi kerjaya keusahawanan. Pengalaman yang kurang menyenangkan boleh mendatangkan impak yang negatif untuk menceburi bidang keusahawanan. Dalam kajian yang dijalankan oleh Zhang et al. (2014), adalah didapati bahawa pengalaman keusahawanan mempunyai pengaruh yang negatif terhadap tekad keusahawanan pelajar. Perkara ini disebabkan oleh pengalaman keusahawanan yang negatif yang dilalui oleh pelajar. Dalam kajian ini, pelajar-pelajar secara umumnya menyatakan mereka mempunyai pengalaman berkaitan yang agak positif.

Secara umumnya berdasarkan dapatan kajian ini dan kajian-kajian yang lepas, impak pendedahan keusahawanan banyak bergantung kepada kualiti pengalaman yang dilalui oleh seseorang. Namun, pengkaji berpendapat bahawa fenomena ini harus dilihat dari sudut yang proaktif. Para pelajar sepatutnya diajar agar bersedia dengan risiko yang mungkin dihadapi dalam situasi sebenar.

*Nilai signifikan: $p < 0.01$

RAJAH 2 Analisis Regresi

Hal ini kerana dunia perniagaan sememangnya penuh dengan pelbagai ketidakpastian dari semasa ke semasa. Dengan adanya ilmu yang berkaitan seperti pengurusan risiko, pelajar-pelajar akan lebih berkeyakinan untuk berkecimpung dalam bidang perniagaan biarpun berhadapan dengan risiko yang tidak menentu.

Rajah 2 menunjukkan hasil analisis regresi dalam kajian ini.

KESIMPULAN

Kajian ini menunjukkan bahawa sikap terhadap keusahawanan merupakan faktor paling dominan yang mempengaruhi pembentukan aspirasi kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar kolej komuniti. Ini menunjukkan penerapan sikap keusahawanan melalui aktiviti-aktiviti pengajaran dan pembelajaran membuatkan pelajar cenderung mengamalkan sikap tersebut dalam kehidupan harian mereka. Amalan secara berterusan akan membentuk budaya keusahawanan dalam kalangan pelajar dan disusuli dengan tingkahlaku terhadap pemilihan kerjaya keusahawanan. Sehubungan dengan itu, para pendidik keusahawanan harus memberikan penekanan lebih kepada pembentukan persepsi dan tanggapan yang positif terhadap kerjaya keusahawanan. Walaupun faktor norma subjektif, efikasi keusahawanan sendiri, dan pendedahan terhadap keusahawanan tidak menghasilkan pengaruh yang signifikan, namun peranan faktor-faktor tersebut tidak wajar diabaikan. Hal ini kerana pembentukan aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar secara keseluruhannya turut disumbangkan oleh kombinasi keempat-empat faktor tersebut. Usaha insitisi pendidikan juga tidak seharusnya terhenti

dalam pembentukan aspirasi kerjaya keusahawanan pelajar. Tindakan susulan perlu dilaksanakan agar aspirasi yang dibentuk dapat direalisasikan dalam bentuk tingkah-laku keusahawanan yang sebenar.

RUJUKAN

- Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50(2): 179-211.
- Ali, A.I. 2014. Factors Influencing Self-Employment Intention Among Nigerian Post-Graduate Students of Universiti Utara Malaysia (UUM). Master Thesis. Universiti Utara Malaysia.
- Alstete, J. W. 2002. On becoming an entrepreneur: An evolving typology. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research* 8(4): 222-234.
- Amran, A., Ima, I. I., & Siti, A. A. 2014. Determinants of entrepreneurial career: Experience of polytechnic students. *Journal of Entrepreneurship, Business and Economics* 2(1): 21-40.
- Ary, D., Jacobs, L., Sorensen, C. & Walker, D. 2014. *Introduction to Research in Education*. Ninth Edition. Cengage Learning.
- Asghar, M. Z., Seitamaa-Hakkarainen, P., & Nada, N. 2016. An analysis of the relationship between the components of entrepreneurship education and the antecedents of theory of planned behavior. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences* 10(1): 45-68.
- Astuti, R. D., & Martdianty, F. (2012). Students' entrepreneurial intentions by using theory of planned behavior: The case in Indonesia. *The South East Asian Journal of Management* 6(2): 100-112.
- Badawi, A. A. 2013. TVET and Entrepreneurship Skills (Chapter 8). Revisiting global trends in TVET: Reflections on theory and practice. UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training. Available:

- http://www.unevoc.unesco.org/fileadmin/up/2013_epub_revisiting_global_trends_in_tvvet_bo_0k.pdf. Accessed on: 3 March 2017.
- Baughn, C. C., Cao, J. S., Le, L. T. M., Lim, V. A., & Neupert, K. E. 2006. Normative, social and cognitive predictors of entrepreneurial interest in China, Vietnam and the Philippines. *Journal of Developmental Entrepreneurship* 11(01): 57-77.
- Buli, B. M., & Yesuf, W. M. 2015. Determinants of entrepreneurial intentions: Technical-vocational education and training students in Ethiopia. *Education+ Training* 57(8/9): 891-907.
- Chai Foong Teng. (2013). *Relationship between learning styles and entrepreneurial competencies among students in a Malaysian university*. (Unpublished Master's Thesis). Universiti Putra Malaysia.
- Chen, C., R. Green & A. Crick. 1998. Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of Business Venturing* 13(4): 295-316.
- De Noble, A. F., Jung, D., & Ehrlich, B. 1999. Entrepreneurial self-efficacy: the development of a measure and its relationship to entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice* 18(4): 63-77.
- Douglas, E. J., & Shepherd, D. A. 2002. Self-employment as a career choice: Attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization. *Entrepreneurship: Theory and Practice* 26(3): 81-90.
- Global Entrepreneurship Monitor 2017. *Global Entrepreneurship Monitor 2016/17 Global Report*. Available at: gemconsortium.org/report. Retrieved on: 4 February 2017.
- Hisyamuddin Hassan. 2007. Hubungan faktor terpilih dengan tekad keusahawanan mengikut persepsi pelajar. Tesis Master. Universiti Putra Malaysia.
- Jabatan Pendidikan Kolej Komuniti. 2017. *Data Graduan Kolej Komuniti yang Bekerja Sendiri Mengikut Negeri Kolej (2014–2016)*. Jabatan Pendidikan Kolej Komuniti, Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia.
- Lee-Ross, D. 2017. An examination of the entrepreneurial intent of MBA students in Australia using the entrepreneurial intention questionnaire. *Journal of Management Development* 36(9): 1180-1190.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. *Career Choice and Development* 4: 255-311.
- Liñán, F., & Chen, Y. W. 2009. Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship: Theory and Practice* 33(3): 593-617.
- Khuong, M. N., & An, N. H. 2016. The factors affecting entrepreneurial intention of the students of Vietnam national university—a mediation analysis of perception toward entrepreneurship. *Journal of Economics, Business and Management* 4(2): 104-111.
- Krueger, N. 1993. The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Entrepreneurship: Theory and Practice* 18(1): 5-22.
- Krueger, N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. 2000. Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing* 15(5): 411-432.
- Mahfuzah Binti Tarmudi. 2015. *Faktor-faktor yang berkaitan dengan tekad keusahawanan pertanian pelajar Institut Pertanian Semenanjung Malaysia* (Tesis master yang tidak diterbitkan). Universiti Putra Malaysia.
- Marire, E., & Dhurup, M. 2018. Antecedents of entrepreneurial intent: A cross-country comparison of generation Y university students. *Journal of Reviews on Global Economics* 7: 195-206.
- Norfadhilah, N., & Halimah, H., 2010. Aspirasi Kerjaya Keusahawanan dalam Kalangan Pelajar Institusi Pengajian Tinggi Awam. *Malaysian Journal of Education* 35(1): 11-17.
- Norasmah, H. O., & Salmah, I. 2011. Kecenderungan terhadap pemilihan kerjaya keusahawanan mengikut persepsi skim usahawan siswa. *Jurnal Teknologi* 56: 47-63.
- Ravi, N., & Nor Aishah, B., 2016. The relationship between attitude, intention, and entrepreneurship career choice among Malaysian Indian undergraduates. *Akademika* 86(2): 43-52.
- Rosna, M. & Norasmah, O. 2018. Korelasi efikasi sendiri keusahawanan terhadap kecenderungan keusahawanan pelajar pra-universiti. *Akademika* 88(2): 59-70.
- Sánchez-García, J. C., Mayens, A. W., Morúa, G. V., Daza, J. L. F., & Sánchez, B. H. 2018. How does Cultural Norms Influence Entrepreneurial Intention? A Cross Cultural Study. *Journal of Business, Universidad del Pacifico (Lima, Peru)* 10(1): 52-69.
- Wan Mohd Zaifurin, W. N. & Ibrahim, M. 2019. Faktor-faktor penentu kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah menengah. *Akademika* 89(2): 3-15.
- Wan Mohd Zaifurin, W. N., Ibrahim, M., & Nor Hayati, S. 2018. Hubungan antara faktor peramal dan kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan ahli Program Tunas Niaga. *Akademika* 88(3): 19-31.
- Wan Nur Azlina Ibrahim. 2014. *Hubungan antara sikap terhadap keusahawanan, norma sosial, efikasi keusahawanan, kompetensi keusahawanan dan tekad keusahawanan dalam kalangan pelajar IKBN dan Kolej Komuniti*. Tesis Master. Universiti Putra Malaysia.
- Yousaf, U., Shamim, A., Siddiqui, H., & Raina, M. 2015. Studying the influence of entrepreneurial attributes, subjective norms and perceived desirability on entrepreneurial intentions. *Journal*

- of Entrepreneurship in Emerging Economies* 7(1): 23-34.
- Zaidatol Akmaliah 2009. Entrepreneurship as a career choice: An analysis of entrepreneurial self-efficacy and intention of university students. *European Journal of Social Sciences* 9(2): 338-349.
- Zaidatol Akmaliah & Hisyamuddin 2009. Choice of self-employment intentions among secondary school students. *Journal of International Social Research* 2(9): 539-549.
- Zhang, Y., Duysters, G., & Cloodt, M. 2014. The role of entrepreneurship education as a predictor of university students' entrepreneurial intention. *International Entrepreneurship and Management Journal* 10(3): 623-641.
- Tie Seng Te (corresponding author)
Fakulti Pengajian Pendidikan, Universiti Putra Malaysia
Malaysia
E-mail: tie_te@yahoo.com
- Arnida Abdullah
Fakulti Pengajian Pendidikan, Universiti Putra Malaysia
Malaysia
E-mail: arnidaa@upm.edu.my
- Abdullah Mat Rashid
Fakulti Pengajian Pendidikan, Universiti Putra Malaysia
Malaysia
E-mail: abmr@upm.edu.my

Received: 24 Julai 2018

Accepted: 10 September 2019